

РЕЦЕНЗІЯ

на рукопис книги «Історія та богослов'я Католицької Церкви»

Володимира Вікторовича Буреги, професора

Київської Духовної Академії Української Православної Церкви

Вказана книга автора являє собою фундаментальну працю, покликану описати різні сторони історії та богословського вчення Католицької Церкви. Загалом вона поділена на чотири неоднакові за розміром частини, кожна з яких висвітлює відповідний аспект. Перші дві частини книги поділені відповідно на п'ять та шість розділів. Частини 3 та 4 є суттєво меншими за об'ємом, тому діляться лише на теми, без спеціально виділених розділів. Загалом в книзі 65 тем, що мають наскрізну нумерацію. До кожної теми додається список рекомендованої літератури. Книга є чітко структурованою в якості підручника та зручною для читання. Досить детальний зміст допомагає вибагливому читачеві легко знайти ту чи іншу тему, що може його зацікавити.

Перший розділ називається «Історичний шлях Римо-Католицької Церкви». Він є найбільшим і складає більше половини книги. Загалом тут 40 тем, які розглядають історію РКЦ від I до наших днів. Якість книги визначається виваженістю оцінок тієї чи іншої суперечливої теми. Саме так необхідну для академічних праць виваженість оцінок можна побачити в даній книзі. Зокрема, це суперечливі теми стосунків папства та імперії в XII столітті (тема 19, пункт 2), Католицької Церкви та ідеології Просвітництва (тема 29, пункт 3), оцінки I Ватиканського собору та руху Культуркампф у Німеччині (тема 32), боротьби папи Пія IX з модернізмом (тема 34, пункт 3), відносин Католицької Церкви з тоталітарними режимами першої половини XX століття (тема 36, пункт 4) тощо.

В якості прикладу оцінок автора можна привести опис ставлення кардинала Ратцінгера, майбутнього папи Бенедикта XVI до руху модернізму: «Загалом Ратцінгер намагався офіційно засуджувати лише богословські доктрини, які не узгоджуються з католицьким вченням. Авторів та прихильників цих доктрин не відлучали від церковного спілкування. У разі ж, якщо теолог не погоджувався переглянути свої погляди, він зазвичай позбавлявся права викладати на католицьких богословських факультетах» (тема 40, пункт 2).

Так само виважено автор описує дражливі теми у Частині 2, присвяченій віровченню Католицької Церкви. Це теми непомильності папи (автор називає її «безпомилковістю», що видається більш точним терміном) (тема 44, пункт 2), непорочного зачаття Діви Марії (тема 49), участі Діви Марії у відкупному подвигу Христа (тема 50, пункт 3), вчення про Євхаристію (тема 52), та вчення про індульгенції (тема 53, пункт 4).

Зокрема, автор так пише про ставлення Православної Церкви до вчення про пересуществлення: «На християнському Сході термін *пересуществлення* ... щодо євхаристії першим ужив патріарх Геннадій Схоларій († 1472/73) — перший патріарх, який обійняв Константинопольський престол після падіння Візантійської імперії. Згодом цей термін набув великого поширення в православному богослов'ї. Зокрема, він є у «Сповіданні віри» митрополита Київського Петра Могили (1640)...» (тема 52, пункт 2). Далі автор пише: «У курсі догматики митр. Макарія присутні всі основні елементи класичного католицького вчення про євхаристію... Проте вже з ХІХ ст., окремі православні богослови починають критикувати термін *пересуществлення*, стверджуючи, що він не відповідає східній святоотцівській традиції» (там само).

Актуальною для читача є частина 3 книги, що носить назву «Сучасний стан Католицької Церкви» та охоплює теми 57-62. І тут, як і в попередніх частинах підручника, відкрито розглядаються непрості теми. Зокрема, це теми титулування пап (тема 57, пункт 2), сучасна практика дотримання посту (тема 61, пункт 3), підходи до питань сексуальної моралі (тема 62).

Зокрема, на тему гомосексуальності автор пише: «Загалом Католицька Церква підтримує так звану *репаративну* (або *конверсійну*) терапію, яка ставить собі за мету зміну гомосексуальної орієнтації на гетеросексуальну. При цьому більшість сучасних медичних асоціацій світу ставляться негативно до такої терапії. Самі католики визнають, що «конверсія» гомосексуальних осіб є вкрай складним та довгим процесом» (тема 62, пункт 4).

Частина 4 книги присвячена історії та сучасному стану католицизму в Україні (теми 63-65). В ній виокремлені теми питань Римо-католицької та Української греко-католицької Церкви, а також окремої греко-католицької Церкви на Закарпатті. І тут автор ретельно розглядає складні проблеми. Зокрема, щодо статусу патріархату для УГКЦ він пише: «Вище керівництво Католицької Церкви сприймає перспективу підвищення статусу УГКЦ як певну загрозу. Отримавши статус Патріархату, УГКЦ

може значно віддалитися від Риму. В результаті Ватикан ризикує повністю втратити контроль над УГКЦ» (тема 64, пункт 4).

В книзі немає висновків. Думаю, що її енциклопедичний характер, детальний зміст та наповненість фактами, іменами та датами і не потребують якихось особливих висновків. Автор підводить свою розповідь про історію і богослов'я Католицької Церкви до останніх за часом і найбільш гострих та актуальних за тематикою питань.

Немає сумніву, що книга заслуговує на те, щоб бути надрукованою від імені Київської духовної академії Української Православної Церкви. Ця фундаментальна праця дає вивірені історичні факти та виважені богословські оцінки незалежно від того, до якої конфесії читач себе відносить – чи то до православ'я, чи то до протестантизму та навіть католицизму. Я є переконаним, що книга є взірцем академічного богослов'я, яке розповідає про «чужу» традицію, але яке одночасно залишається незаангажованим, щоб бути предметом вивчення і серед прибічників католицької традиції.

*С. М. Бортник, доктор богослов'я,
професор Київської духовної академії
Української Православної Церкви*